

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

18 decembrie 2014*

„Trimitere preliminară — Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene — Articolul 19 alineatul (2) și articolul 47 — Directiva 2004/83/CE — Standarde minime referitoare la condițiile de acordare a statutului de refugiat sau a statutului conferit prin protecție subsidiară — Persoană care poate beneficia de protecție subsidiară — Articolul 15 litera (b) — Tortură sau tratamente sau pedepse inumane sau degradante aplicate unui solicitant în țara de origine — Articolul 3 — Standarde mai favorabile — Solicitant afectat de o boală gravă — Lipsa unui tratament adecvat disponibil în țara de origine — Directiva 2008/115/CE — Returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală — Articolul 13 — Cale de atac jurisdicțională cu efect suspensiv — Articolul 14 — Garanții în așteptarea returnării — Nevoi de bază”

În cauza C-562/13,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de cour du travail de Bruxelles (Curtea pentru Litigii de Muncă din Bruxelles) (Belgia), prin decizia din 25 octombrie 2013, primită de Curte la 31 octombrie 2013, în procedura

Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve

împotriva

Moussa Abdida,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnul K. Lenaerts, vicepreședinte, domnii M. Ilešič, L. Bay Larsen (raportor), T. von Danwitz și J.-C. Bonichot și doamna K. Jürimäe, președinți de cameră, domnii A. Rosas, E. Juhász și A. Arabadjiev, doamna C. Toader, domnii M. Safjan și D. Šváby și doamnele M. Berger și A. Prechal, judecători,

avocat general: domnul Y. Bot,

grefier: domnul V. Tourrès, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 24 iunie 2014,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve, de V. Vander Geeten, avocat;
- pentru domnul Abdida, de O. Stein, avocat;

* Limba de procedură: franceza.

- pentru guvernul belgian, de C. Pochet și de T. Materne, în calitate de agenți, asistați de J.-J. Masquelin, de D. Matray, de J. Matray, de C. Piront și de N. Schynts, avocați;
  - pentru guvernul francez, de F.-X. Bréchet și de D. Colas, în calitate de agenți;
  - pentru guvernul Regatului Unit, de C. Banner, barrister;
  - pentru Comisia Europeană, de M. Condou-Durande și de R. Troosters, în calitate de agenți,
- după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 4 septembrie 2014,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea Directivei 2003/9/CE a Consiliului din 27 ianuarie 2003 de stabilire a standardelor minime pentru primirea solicitanților de azil în statele membre (JO L 31, p. 18, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 48), a Directivei 2004/83/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate (JO L 304, p. 12, rectificări în JO 2005, L 204, p. 24, și în JO 2011, L 278, p. 13, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 52), a Directivei 2005/85/CE a Consiliului din 1 decembrie 2005 privind standardele minime cu privire la procedurile din statele membre de acordare și retragere a statutului de refugiat (JO L 326, p. 13, rectificare în JO 2006, L 236, p. 36, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 242), precum și a articolelor 1-4, a articolului 19 alineatul (2) și a articolelor 20, 21 și 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve (Centrul Public de Acțiune Socială din Ottignies-Louvain-la-Neuve, denumit în continuare „CPAS”), pe de o parte, și domnul Abdida, resortisant nigerian, pe de altă parte, cu privire la decizia de retragere a ajutorului social adoptată de acest organism împotriva sa.

Cadrul juridic

Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale

- 3 Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”), prevede la articolul 3, intitulat „Interzicerea torturii”:
„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”
- 4 Articolul 13 din această convenție are următorul cuprins:
„Orice persoană ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

Dreptul Uniunii

Directiva 2003/9

- 5 Articolul 3 din Directiva 2003/9, intitulat „Domeniul de aplicare”, prevede:

„(1) Prezenta directivă se aplică tuturor resortisanților țărilor terțe și apatrizilor care depun o cerere de azil la frontiera sau pe teritoriul unui stat membru, cât timp aceștia sunt autorizați să rămână pe teritoriul respectiv în calitate de solicitanți de azil [...].

[...]

(4) Statele membre pot decide să aplice prezenta directivă procedurilor de examinare a solicitărilor unor alte forme de protecție decât cea care decurge din Convenția (privind statutul refugiaților, semnată la Geneva la 28 iulie 1951 [*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 189, p. 150, nr. 2545 (1954)]) pentru resortisanții țărilor terțe sau apatrizii care nu sunt considerați refugiați.”

Directiva 2004/83

- 6 Articolul 1 din Directiva 2004/83, intitulat „Obiectul și domeniul de aplicare”, prevede:

„Prezenta directivă are ca obiect stabilirea unor standarde minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională, și referitoare la conținutul protecției acordate.”

- 7 Articolul 2 literele (c), (e) și (g) din această directivă prevede:

„În sensul prezentei directive:

[...]

(c) «refugiat» înseamnă orice resortisant al unei țări terțe care, ca urmare a unei temeri bine fondate de a fi persecutat din cauza rasei sale, a religiei, naționalității, opiniilor politice sau apartenenței la un anumit grup social, se află în afara țării al cărei cetățean este și care nu poate sau, din cauza acestei temeri, nu dorește să solicite protecția respectivei țări [...];

[...]

(e) «persoană care poate beneficia de protecție subsidiară» înseamnă orice resortisant al unei țări terțe sau orice apatrid care nu poate fi considerat refugiat, dar în privința căruia există motive serioase și întemeiate de a crede că, în cazul în care ar fi trimis în țara sa de origine sau, în cazul unui apatrid, în țara în care avea reședința obișnuită, ar fi supus unui risc real de a suferi vătămările grave definite la articolul 15 [...] și nu poate sau, ca urmare a acestui risc, nu dorește protecția respectivei țări;

[...]

(g) «cerere de protecție internațională» înseamnă cererea de protecție prezentată unui stat membru de către un resortisant al unei țări terțe sau de către un apatrid, care poate fi înțeleasă ca urmărind să obțină statutul de refugiat sau statutul conferit prin protecție subsidiară, care nu solicită în mod explicit un alt tip de protecție în afara domeniului de aplicare a prezentei directive și care poate face obiectul unei cereri separate.”

8 Articolul 3 din directiva menționată precizează:

„Statele membre pot adopta sau menține standarde mai favorabile pentru a decide care sunt persoanele care îndeplinesc condițiile de acordare a statutului de refugiat sau care sunt persoanele eligibile pentru protecție subsidiară, precum și pentru a stabili conținutul protecției internaționale, în măsura în care respectivele standarde sunt compatibile cu prezenta directivă.”

9 Articolul 15 din Directiva 2004/83, cuprins în capitolul V al acesteia, intitulat „Condiții care trebuie îndeplinite pentru a fi considerat persoană ce poate beneficia de protecție subsidiară”, prevede sub titlul „Vătămări grave”:

„Vătămările grave sunt:

- (a) pedeapsa cu moartea sau execuția;
- (b) tortura sau tratamentele sau pedepsele inumane sau degradante aplicate unui solicitant în țara de origine;
- (c) amenințările grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei unui civil ca urmare a violenței generalizate în caz de conflict armat intern sau internațional.”

Directiva 2005/85

10 Articolul 3 din Directiva 2005/85, intitulat „Domeniul de aplicare”, are următorul cuprins:

„(1) Prezenta directivă se aplică tuturor cererilor de azil depuse pe teritoriul statelor membre, inclusiv la frontieră sau în zonele de tranzit ale statelor membre, precum și retragerii statutului de refugiat.

[...]

(3) În cazul în care statele membre utilizează sau instituie o procedură prin care cererile de azil sunt examinate atât ca cereri în temeiul Convenției [privind statutul refugiaților, semnată la Geneva la 28 iulie 1951], cât și ca cereri pentru alte forme de protecție internațională acordată în situațiile prevăzute la articolul 15 din Directiva 2004/83/CE, acestea aplică prezenta directivă pe tot parcursul procedurii acestora.

(4) În plus, statele membre pot hotărî să aplice prezenta directivă procedurilor prin care se examinează orice formă de protecție internațională.”

Directiva 2008/115/CE

11 Considerentele (2) și (12) ale Directivei 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală (JO L 348, p. 98) au următorul cuprins:

„(2) Consiliul European de la Bruxelles din 4 și 5 noiembrie 2004 a recomandat instituirea unei politici eficiente de îndepărtare și returnare, bazată pe standarde comune, pentru ca persoanele în cauză să fie returnate într-o manieră umană și cu respectarea deplină a drepturilor lor fundamentale și a demnității lor.

[...]

(12) Ar trebui abordată situația resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală dar care nu pot face încă obiectul unei îndepărtări. Condițiile de bază de subzistență ale acestora ar trebui definite în conformitate cu legislația națională. [...]"

12 Articolul 3 punctul 4 din această directivă prevede:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

4. «decizie de returnare» înseamnă decizia sau orice alt act de natură administrativă sau judiciară prin care șederea unui resortisant al unei țări terțe este stabilită sau declarată ca fiind ilegală și prin care se impune sau se stabilește obligația de returnare.»

13 Articolul 5 din directiva menționată prevede:

„La punerea în aplicare a prezentei directive, statele membre acordă atenția cuvenită:

[...]

(c) stării de sănătate a resortisantului în cauză al unei țări terțe;

și respectă principiul nereturnării.”

14 Articolul 9 din Directiva 2008/115, intitulat „Amânarea îndepărtării”, prevede la alineatul (1):

„Statele membre amână îndepărtarea:

(a) în cazul în care aceasta ar încălca principiul nereturnării sau

(b) pe durata acordării unui efect suspensiv în conformitate cu articolul 13 alineatul (2).”

15 Articolul 12 din directiva menționată prevede la alineatul (1):

„Deciziile de returnare și, în cazul în care sunt emise, deciziile privind interdicția de intrare și deciziile de îndepărtare se emit în formă scrisă și conțin motivele de fapt și de drept, precum și informații privind căile de atac posibile.

[...]”

16 Articolul 13 din aceeași directivă prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) Resortisantului în cauză al unei țări terțe i se acordă posibilitatea unei căi de atac efective împotriva deciziilor referitoare la returnare, astfel cum se menționează la articolul 12 alineatul (1), în fața unei autorități judiciare sau administrative competente sau în fața unui organ competent alcătuit din membri imparțiali și care beneficiază de garanții de independență.

(2) Autoritatea sau organul menționate la alineatul (1) dețin competențe în ceea ce privește revizuirea deciziilor referitoare la returnare, astfel cum se menționează la articolul 12 alineatul (1), inclusiv posibilitatea suspendării temporare a executării acestora, cu excepția cazului în care suspendarea este deja aplicabilă în temeiul legislației naționale.”

17 Articolul 14 din Directiva 2008/115 prevede la alineatul (1):

„Cu excepția cazurilor care intră sub incidența articolelor 16 și 17, statele membre garantează că următoarele principii sunt luate în considerare, în măsura posibilului, în ceea ce privește resortisanții țărilor terțe, pe perioada termenului pentru plecare voluntară acordat în conformitate cu articolul 7 și pe perioadele pentru care îndepărtarea a fost amânată în conformitate cu articolul 9:

[...]

(b) asigurarea îngrijirii medicale de urgență și a tratamentului de bază al bolii;

[...]”

Dreptul belgian

18 Articolul 9 ter din Legea din 15 decembrie 1980 privind accesul pe teritoriu, șederea, stabilirea și returnarea forțată a străinilor, în versiunea aplicabilă faptelor din litigiul principal (denumită în continuare „Legea din 15 decembrie 1980”), prevede la alineatul 1:

„Străinul care locuiește în Belgia care își demonstrează identitatea în conformitate cu § 2 și care suferă de o boală care prezintă un risc real pentru viața sau integritatea sa corporală sau un risc real de tratament inuman sau degradant atunci când nu există niciun tratament adecvat în țara de origine sau în țara în care are reședința poate solicita ministrului sau delegatului său eliberarea unui permis de ședere în Regat.”

19 Articolul 48/4 din Legea din 15 decembrie 1980 are următorul cuprins:

„§ 1. Statutul de protecție subsidiară este acordat străinului care nu poate fi considerat refugiat și care nu poate beneficia de articolul 9 ter și în privința căruia există motive serioase de a crede că, în cazul în care ar fi trimis în țara sa de origine sau, în cazul unui apatrid, în țara în care avea reședința obișnuită, ar fi supus unui risc real de a suferi vătămrile grave vizate la alineatul 2 și care, ținând cont de acest risc, nu poate sau nu dorește protecția respectivei țări, și aceasta în pofida faptului că nu este vizat de clauzele de excludere prevăzute la articolul 55/4.

§ 2. Sunt considerate vătămări grave:

- a) pedeapsa cu moartea sau execuția sau
- b) tortura sau tratamentele sau pedepsele inumane sau degradante aplicate unui solicitant în țara de origine sau
- c) amenințările grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei unui civil ca urmare a violenței generalizate în caz de conflict armat intern sau internațional.”

20 Articolele 39/82, 39/84 și 39/85 din Legea din 15 decembrie 1980 prevăd diverse proceduri pentru obținerea suspendării deciziilor administrative privind șederea și îndepărtarea străinilor.

Litigiul principal și întrebările preliminare

21 La 15 aprilie 2009, domnul Abdida a formulat, în temeiul articolului 9 ter din Legea din 15 decembrie 1980, o cerere de permis de ședere pentru motive medicale, motivată prin faptul că suferă de o boală deosebit de gravă.

- 22 Această cerere a fost declarată admisibilă la 4 decembrie 2009. Pentru acest motiv, domnul Abdida a beneficiat de ajutorul social acordat de CPAS.
- 23 Prin decizia din 6 iunie 2011, cererea de autorizare a șederii formulată de domnul Abdida a fost respinsă, pentru motivul că țara sa de origine dispune de o infrastructură medicală care permite îngrijirea bolnavilor afectați de boala de care suferea acesta. La 29 iunie 2011, decizia în cauză i-a fost notificată domnului Abdida împreună cu un ordin de părăsire a teritoriului belgian.
- 24 La 7 iulie 2011, domnul Abdida a formulat o acțiune împotriva deciziei de respingere a cererii de permis de ședere la conseil du contentieux des étrangers (Consiliul contenciosului privind străinii).
- 25 La 13 iulie 2011, CPAS a adoptat împotriva domnului Abdida o decizie de retragere a ajutorului social și de refuz al acordării ajutorului medical de urgență. CPAS a revizuit această decizie la 27 iulie 2011, acordând ajutorul medical de urgență.
- 26 La 5 august 2011, domnul Abdida a formulat o acțiune împotriva deciziei CPAS prin care i se retrăgea ajutorul social la tribunal du travail de Nivelles (Tribunalul pentru Litigii de Muncă din Nivelles).
- 27 Prin hotărârea din 9 septembrie 2011, această instanță a admis acțiunea și a obligat CPAS să plătească domnului Abdida un ajutor social echivalent cu venitul de integrare la cotă individuală, considerând printre altele că dreptul la ajutor social este o condiție indispensabilă pentru exercitarea efectivă a unei căi de atac și că ajutorul social de care beneficiază domnul Abdida trebuie menținut, așadar, până la adoptarea unei decizii care să se pronunțe cu privire la calea de atac introdusă de acesta împotriva deciziei de respingere a cererii de permis de ședere adoptate împotriva sa.
- 28 La 7 octombrie 2011, CPAS a declarat apel împotriva acestei hotărâri la cour du travail de Bruxelles (Curtea pentru Litigii de Muncă din Bruxelles).
- 29 Instanța menționată constată că, în temeiul normelor relevante din dreptul național, domnul Abdida nu dispune de o cale de atac jurisdicțională suspensivă împotriva deciziei de respingere a cererii de permis de ședere și că acesta este privat, până la adoptarea unei decizii cu privire la această cale de atac, de orice alt ajutor social decât ajutorul medical de urgență.
- 30 În aceste condiții, cour du travail de Bruxelles a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Directivele [2004/83, 2005/85 și 2003/9] trebuie interpretate în sensul că obligă statul membru care prevede că străinul care «suferă de o boală care determină un risc real pentru viața sau integritatea sa fizică ori un risc real de tratament inuman sau degradant atunci când nu există niciun tratament adecvat în țara sa de origine» are dreptul la protecție subsidiară în sensul articolului 15 [litera (b)] din Directiva [2004/83],
- să prevadă o cale de atac suspensivă împotriva deciziei administrative de respingere a cererii de acordare a dreptului de ședere și/sau a protecției subsidiare și de obligare la părăsirea teritoriului;
  - să acopere, în cadrul regimului său de ajutor social sau de primire, nevoile de bază ale reclamantului, altele decât cele medicale, până la soluționarea căii de atac formulate împotriva acestei decizii administrative?
- 2) În cazul unui răspuns negativ, carta [...] și în special articolele 1-3 [...], articolul 4 [...], articolul 19 [alineatul (2)] [...], articolele 20 și 21 [...] și/sau articolul 47 [...] din aceasta obligă statul membru care transpune Directivele [2004/83, 2005/85 și 2003/9] să prevadă calea de atac suspensivă și acoperirea nevoilor de bază [la care se referă prima întrebare]?”

Cu privire la întrebările preliminare

- 31 Prin intermediul întrebărilor formulate, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă Directivele 2003/9, 2004/83 și 2005/85 coroborate, dacă este cazul, cu articolele 1-4, cu articolul 19 alineatul (2) și cu articolele 20, 21 și 47 din cartă trebuie interpretate în sensul că un stat membru ale cărui autorități competente au adoptat o decizie prin care se respinge cererea unui resortisant al unei țări terțe de acordare a dreptului de ședere în acest stat membru în temeiul unei legislații naționale precum cea în discuție în litigiul principal, care prevede autorizarea șederii în statul membru respectiv a străinului care suferă de o boală care determină un risc real pentru viața sau integritatea sa fizică ori un risc real de tratament inuman sau degradant atunci când nu există niciun tratament adecvat în țara de origine a străinului respectiv sau în țara terță în care acesta avea reședința anterior, și prin care se dispune ca resortisantul în cauză al unei țări terțe să părăsească teritoriul aceluiași stat membru trebuie să prevadă o cale de atac cu efect suspensiv împotriva acestei decizii și să acopere nevoile de bază ale aceluiași resortisant până la soluționarea căii de atac exercitate împotriva deciziei menționate.
- 32 Trebuie să se constate de la bun început că din decizia de trimitere reiese că aceste întrebări se bazează pe premisa potrivit căreia cererile prezentate în temeiul legislației naționale în discuție în litigiul principal constituie cereri de protecție internațională în sensul Directivei 2004/83 și intră, prin urmare, în domeniul de aplicare al acestei directive.
- 33 Or, după cum reiese din cuprinsul punctelor 27, 41, 45 și 46 din Hotărârea M'Boj (C-542/13, EU:C:2014:XXXX), articolul 2 literele (c) și (e) și articolele 3 și 15 din Directiva 2004/83 trebuie interpretate în sensul că cererile prezentate în temeiul acestei legislații naționale nu constituie cereri de protecție internațională în sensul articolului 2 litera (g) din această directivă. Rezultă că situația unui resortisant al unei țări terțe care a prezentat o astfel de cerere nu intră în domeniul de aplicare al directivei menționate definit la articolul 1 din aceasta.
- 34 În ceea ce privește Directiva 2005/85, din articolul 3 din aceasta rezultă că ea se aplică cererilor de azil, dar și cererilor de protecție subsidiară în cazul în care un stat membru instituie o procedură unică în cadrul căreia examinează o cerere în lumina ambelor forme de protecție internațională (Hotărârea M., C-277/11, EU:C:2012:744, punctul 79, și Hotărârea N., C-604/12, EU:C:2014:302, punctul 39), și că statele membre pot decide să o aplice inclusiv cererilor privind alte forme de protecție internațională.
- 35 Este cert că cererile prezentate în temeiul legislației naționale în discuție în litigiul principal nu constituie cereri de protecție internațională.
- 36 Nici Directiva 2003/9 nu este aplicabilă într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, întrucât, pe de o parte, articolul 3 alineatele (1) și (4) din aceasta limitează aplicarea sa la cererile de azil, precizând în același timp că statele membre pot decide să aplice directiva în cauză la examinarea solicitărilor unor alte forme de protecție, și, pe de altă parte, din dosarul de care dispune Curtea nu reiese că Regatul Belgiei a adoptat decizia de a aplica directiva menționată la cererile prezentate în temeiul legislației naționale în discuție în litigiul principal.
- 37 În aceste condiții, în cadrul procedurii de cooperare între instanțele naționale și Curte, instituită la articolul 267 TFUE, este de competența acesteia să ofere instanței naționale un răspuns util, care să îi permită să soluționeze litigiul cu care a fost sesizată. În consecință, chiar dacă pe plan formal instanța de trimitere s-a referit exclusiv la Directivele 2003/9, 2004/83 și 2005/85, o astfel de împrejurare nu împiedică Curtea să îi furnizeze toate elementele de interpretare a dreptului Uniunii care pot fi utile pentru judecarea cauzei cu care este sesizată, indiferent dacă respectiva instanță s-a referit sau nu s-a referit la aceste elemente în enunțul întrebărilor sale. În această privință, revine Curții sarcina de a extrage din ansamblul elementelor furnizate de instanța națională, mai ales din motivarea deciziei de

trimitere, elementele de drept al Uniunii care necesită o interpretare, având în vedere obiectul litigiului (a se vedea în acest sens Hotărârea Fuß, C-243/09, EU:C:2010:609, punctele 39 și 40, precum și Hotărârea Hadj Ahmed, C-45/12, EU:C:2013:390, punctul 42).

- 38 În speță, întrebările adresate de instanța de trimitere se referă la caracteristicile căii de atac deschise împotriva unei decizii prin care se dispune ca domnul Abdida să părăsească teritoriul belgian din cauza caracterului ilegal al șederii sale în Belgia, precum și la garanțiile care trebuie oferite domnului Abdida până la soluționarea căii de atac pe care acesta a exercitat-o împotriva deciziei respective.
- 39 Este cert că decizia menționată constituie un act administrativ prin care se declară ilegală șederea unui resortisant al unei țări terțe și prin care se impune o obligație de returnare. Prin urmare, ea trebuie să fie calificată drept „decizie de returnare” în sensul articolului 3 punctul 4 din Directiva 2008/115.
- 40 Or, această directivă prevede, la articolele 13 și 14, norme referitoare la căile de atac deschise împotriva deciziilor de returnare și la garanțiile oferite resortisanților unor țări terțe care au făcut obiectul unei astfel de decizii în așteptarea returnării.
- 41 În consecință, trebuie să se stabilească dacă articolele menționate trebuie interpretate în sensul că se opun unei legislații naționale care nu conferă efect suspensiv căii de atac exercitate împotriva unei decizii de returnare precum cea în discuție în litigiul principal și care nu prevede acoperirea nevoilor de bază ale resortisantului unei țări terțe interesat până la soluționarea căii de atac exercitate împotriva unei astfel de decizii.
- 42 În această privință, trebuie subliniat că interpretarea dispozițiilor Directivei 2008/115 trebuie efectuată, astfel cum amintește considerentul (2) al acesteia, cu respectarea deplină a drepturilor fundamentale și a demnității persoanelor în cauză.
- 43 În ceea ce privește, în primul rând, caracteristicile căii de atac care trebuie să poată fi exercitată împotriva unei decizii de returnare precum cea în discuție în litigiul principal, reiese din articolul 13 alineatul (1) din Directiva 2008/115 coroborat cu articolul 12 alineatul (1) din aceasta că un resortisant al unei țări terțe trebuie să dispună de o cale de atac efectivă împotriva unei decizii de returnare adoptate împotriva sa.
- 44 Articolul 13 alineatul (2) din această directivă prevede, la rândul său, că autoritatea sau organul competent să statueze cu privire la această cale de atac poate suspenda temporar executarea deciziei de returnare atacate, cu excepția cazului în care o suspendare temporară este deja aplicabilă în temeiul legislației naționale. Rezultă că directiva menționată nu impune ca respectiva cale de atac prevăzută la articolul 13 alineatul (1) din aceasta să aibă în mod necesar un efect suspensiv.
- 45 Cu toate acestea, caracteristicile acestei căi de atac trebuie să fie determinate în conformitate cu articolul 47 din cartă, care constituie o reafirmare a principiului protecției jurisdicționale efective (a se vedea în acest sens Hotărârea Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, punctul 37, și Hotărârea Agroconsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, punctul 59) și potrivit căruia orice persoană ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate are dreptul la o cale de atac efectivă în fața unei instanțe judecătorești, în conformitate cu condițiile stabilite la articolul menționat.
- 46 În această privință, trebuie arătat că articolul 19 alineatul (2) din cartă precizează printre altele că nimeni nu poate fi strămutat către un stat unde există un risc serios de a fi supus unor tratamente inumane sau degradante.
- 47 Reiese din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care trebuie luată în considerare, în temeiul articolului 52 alineatul (3) din cartă, pentru a interpreta articolul 19 alineatul (2) din aceasta, că, deși cetățenii străini împotriva cărora a fost adoptată o decizie care permite îndepărtarea lor nu pot, în principiu, revendica un drept de a rămâne pe teritoriul unui stat pentru a continua să

beneficieze de asistență și de serviciile medicale, sociale sau de altă natură oferite de statul respectiv, decizia de a îndepărta un străin afectat de o maladie fizică sau mintală severă către o țară unde mijloacele de tratare a acestei maladii sunt inferioare celor disponibile în statul menționat ar putea ridica o problemă de compatibilitate cu articolul 3 din CEDO, în cazuri cu totul excepționale, când motivele umanitare care militează împotriva acestei îndepărtări sunt imperioase (a se vedea în special Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea N. împotriva Regatului Unit din 27 mai 2008, § 42).

- 48 În cazurile cu totul excepționale în care îndepărtarea unui resortisant al unei țări terțe care este afectat de o boală gravă către o țară în care nu există tratamentele adecvate ar încălca principiul nereturnării, statele membre nu pot, așadar, în conformitate cu articolul 5 din Directiva 2008/115, interpretat în lumina articolului 19 alineatul (2) din cartă, să procedeze la această îndepărtare.
- 49 În consecință, executarea unei decizii de returnare care implică îndepărtarea unui resortisant al unei țări terțe afectat o boală gravă către o țară în care nu există tratamentele adecvate ar putea constitui, în anumite cazuri, o încălcare a articolului 5 din Directiva 2008/115.
- 50 Aceste cazuri cu totul excepționale se caracterizează prin gravitatea și prin caracterul ireparabil al prejudiciului rezultat din îndepărtarea unui resortisant al unei țări terțe către o țară în care există un risc serios să fie supus unor tratamente inumane sau degradante. Efectivitatea căii de atac exercitate împotriva unei decizii de returnare a cărei executare îl poate expune pe resortisantul în cauză al unei țări terțe unui risc serios de deteriorare gravă și ireversibilă a stării sale de sănătate impune, în aceste condiții, ca resortisantul unei țări terțe în cauză să dispună de o cale de atac cu efect suspensiv, pentru a garanta că decizia de returnare nu este executată înainte ca un motiv referitor la o încălcare a articolului 5 din Directiva 2008/115, interpretat în lumina articolului 19 alineatul (2) din cartă, să poată fi examinat de o autoritate competentă.
- 51 Această interpretare este susținută de explicațiile aferente articolului 47 din cartă, potrivit cărora primul paragraf al acestui articol este întemeiat pe articolul 13 din CEDO (Hotărârea Reexaminare Arango Jaramillo și alții/BEI, C-334/12 RX-II, EU:C:2013:134, punctul 42).
- 52 Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că, în cazul în care un stat decide să returneze un străin către o țară în care există motive serioase de a crede că ar fi supus unui risc real de tratamente contrare articolului 3 din CEDO, efectivitatea căii de atac exercitate prevăzute la articolul 13 din CEDO impune ca persoanele interesate să dispună de o cale de atac de plin drept suspensivă împotriva executării măsurii care permite returnarea lor (a se vedea în special Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea Gebremedhin împotriva Franței din 26 aprilie 2007, § 67, precum și Hotărârea Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei din 23 februarie 2012, § 200).
- 53 Din cele ce precedă rezultă că articolele 5 și 13 din Directiva 2008/115 coroborate cu articolul 19 alineatul (2) și cu articolul 47 din cartă trebuie interpretate în sensul că se opun unei legislații naționale care nu prevede o cale de atac cu efect suspensiv împotriva unei decizii de returnare a cărei executare îl poate expune pe resortisantul în cauză al unei țări terțe unui risc serios de deteriorare gravă și ireversibilă a stării sale de sănătate.
- 54 În ceea ce privește, în al doilea rând, acoperirea nevoilor de bază ale unui resortisant al unei țări terțe într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, deși din considerentul (12) al Directivei 2008/115 reiese că nevoile de bază ale resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală, dar care nu pot face încă obiectul unei îndepărtări ar trebui definite în conformitate cu legislația națională, nu este mai puțin adevărat că legislația în cauză trebuie să fie compatibilă cu obligațiile care rezultă din această directivă.
- 55 Or, articolul 14 din directiva menționată prevede anumite garanții în așteptarea returnării, în special în perioadele pentru care îndepărtarea a fost amânată în conformitate cu articolul 9 din aceeași directivă.

- 56 Potrivit articolului 9 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2008/115, statele membre amână îndepărtarea pe durata acordării unui efect suspensiv în conformitate cu articolul 13 alineatul (2) din această directivă.
- 57 Or, reiese din economia generală a Directivei 2008/115, de care trebuie să se țină seama pentru interpretarea dispozițiilor acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea Abdullahi, C-394/12, EU:C:2013:813, punctul 51), că articolul 9 alineatul (1) litera (b) din directiva menționată trebuie să acopere toate situațiile în care un stat membru este obligat să suspende executarea unei decizii de returnare ca urmare a exercitării unei căi de atac împotriva deciziei respective.
- 58 Din cele ce precedă rezultă că statele membre sunt obligate să ofere unui resortisant al unei țări terțe afectat de o boală gravă care a exercitat o cale de atac împotriva unei decizii de returnare a cărei executare îl poate expune unui risc serios de deteriorare gravă și ireversibilă a stării sale de sănătate, în așteptarea returnării, garanțiile instituite la articolul 14 din Directiva 2008/115.
- 59 În special, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, statul membru în cauză este obligat, în temeiul articolului 14 alineatul (1) litera (b) din directiva menționată, să acopere, în măsura posibilului, nevoile de bază ale unui resortisant al unei țări terțe afectat de o boală gravă atunci când acesta nu dispune de mijloace pentru a face singur față nevoilor sale.
- 60 Astfel, asigurarea îngrijirii medicale de urgență și a tratamentului de bază al bolii, prevăzută la articolul 14 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2008/115, ar putea fi, într-o asemenea situație, lipsită de efect real dacă nu ar fi însoțită de o acoperire a nevoilor de bază ale resortisantului unei țări terțe interesat.
- 61 Totuși, trebuie arătat că revine statelor membre sarcina de a stabili forma pe care trebuie să o ia această acoperire a nevoilor de bază ale resortisantului unei țări terțe interesat.
- 62 Rezultă că articolul 14 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2008/115 trebuie interpretat în sensul că se opune unei legislații naționale care nu prevede acoperirea, în măsura posibilului, a nevoilor de bază ale unui resortisant al unei țări terțe afectat de o boală gravă, pentru a garanta că îngrijirea medicală de urgență și tratamentul de bază al bolii pot fi efectiv acordate, în perioada în care statul membru în cauză este obligat să amâne îndepărtarea respectivului resortisant al unei țări terțe ca urmare a exercitării unei căi de atac împotriva unei decizii de returnare adoptate împotriva sa.
- 63 Având în vedere cele ce precedă, trebuie să se răspundă la întrebările adresate că articolele 5 și 13 din Directiva 2008/115 coroborate cu articolul 19 alineatul (2) și cu articolul 47 din cartă, precum și articolul 14 alineatul (1) litera (b) din această directivă trebuie interpretate în sensul că se opun unei legislații naționale:
- care nu conferă efect suspensiv unei căi de atac exercitate împotriva unei decizii prin care se dispune ca un resortisant al unei țări terțe afectat de o boală gravă să părăsească teritoriul unui stat membru, atunci când executarea acestei decizii îl poate expune pe resortisantul în cauză al unei țări terțe unui risc serios de deteriorare gravă și ireversibilă a stării sale de sănătate, și
  - care nu prevede acoperirea, în măsura posibilului, a nevoilor de bază ale resortisantului unei țări terțe menționat, pentru a garanta că îngrijirea medicală de urgență și tratamentul de bază al bolii pot fi efectiv acordate, în perioada în care statul membru respectiv este obligat să amâne îndepărtarea aceluiași resortisant al unei țări terțe ca urmare a exercitării căii de atac în discuție.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 64 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Articolele 5 și 13 din Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală coroborate cu articolul 19 alineatul (2) și cu articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, precum și articolul 14 alineatul (1) litera (b) din această directivă trebuie interpretate în sensul că se opun unei legislații naționale:

- care nu conferă efect suspensiv unei căi de atac exercitate împotriva unei decizii prin care se dispune ca un resortisant al unei țări terțe afectat de o boală gravă să părăsească teritoriul unui stat membru, atunci când executarea acestei decizii îl poate expune pe resortisantul în cauză al unei țări terțe unui risc serios de deteriorare gravă și ireversibilă a stării sale de sănătate, și
- care nu prevede acoperirea, în măsura posibilului, a nevoilor de bază ale resortisantului unei țări terțe menționat, pentru a garanta că îngrijirea medicală de urgență și tratamentul de bază al bolii pot fi efectiv acordate, în perioada în care statul membru respectiv este obligat să amâne îndepărtarea aceluiași resortisant al unei țări terțe ca urmare a exercitării căii de atac în discuție.

Semnături